

208 N° 11236 A1581

Töganitsa Höödo

naise wõtmise ja tarõ palamise lugu.

Kirja panno ja trüüse anno

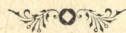
H. J. S—3.

1399

A 1581.

Tüganitla Hööda

naise mõtmise ja tarõ palamise
lugu.

Üts väega armas ja hallõ laul,
müä Höödo esi umah suurõh süäme waluh
ja kurbtusõh om wällä märknõ.

Kirjä panno ja triike anno

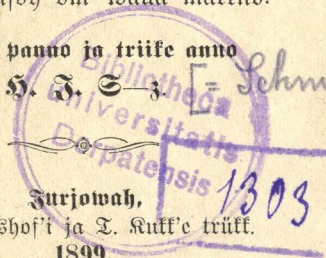
S. S. S.

[Schmalz].

Surjowah,

J. Tõnishof'i ja L. Ruff'e trüff.

1899.

Дозволено Цензурою — Юрьевъ 5. октября
1899. г.

2/27167

Jihkõnõ:

Armsa umatsõ, sugulasõ, sõbra ja tutwa!
Mina tulõ Teid selle wäiko raamaduga
siist kaugõlt Setomaa sijest, ilm kae and-
mada ja filmä nägemäda teretämmä ja
soowi teele igäle ütele mito foti täüt
õnnõ! —

Sii raamat om edimäne maailma pääl,
miä mii puhtah maakeeleh, ešteräliseh
kaustah, wällä om triiktõ. Tuu peräst
pallõ ma kwiite, suuri kui wäikeisi, nuuri ku
wanne, riffit ku waeset, häid ku halbo, —
jaksõ ja talopoigõ, hirre ja jesändet prei-
let ja pruwwasid, naisi ja kabõhöidji,
mihti ja zurasid, ja kwiite kes üleühtse
maakerä pääl elotjõsõ, liigusõ, kõnwa,

saizwa wai lesätäse: tada raamadud —
koh mu laul, miä mu hallõd elo luku
seletäs, üles om panto ja wällätriiftõ —
luffõ ja timäst opust wõtta. Tallost lau-
lust om päiwä selgelt nättä, kuis mõnõlgi
maailmah lugu lätt ja oo, kiä hinnäst
wanal halwal üte paha elo jisse lastwa
wittä, ja kuis tuli, pihkar ja wiin, kigõ
suurõmba warandusõ är' wõiwa hääwidä-
dä, kui näidega ette kaemada kumbõl
ümbre käwwäs. Pääle tuu panko ka
igäüts tähele, kes hinnelle ilmah naije
wõtt, et tä jys tiäga ilosake ja förda piti
eläs; ja ku wähägi aig fand, täll ümbre
kaala wõtt ja timmä mudsahτας ja armas-
tas. . . ja tiäga mitte ei kiffelõ ja ei
taplõ, nigu ma umah suurõh ullusõh tei!
Nüüd ma wõtasi uma kadono Hökla wiil
maapõhjast üles ku tä innegi wiil ello
tulõsi! a' miä jo otsah tuu otsah! Mu
jüä oo nii wallu täüs ja miil hallõ, et
ma inämb edese kõnõlda ei ja, ja filmä
nakasõ zikkoma!!! Zumaga jütkord!

Höödo.

Selle iihpuul saizwa iihkõnnõ, om ka
Höödo uma suuga ette ütelnõ ja olõ mina
— kes koll'aastat tätsjoka mann koolih olõ
käänü ja firja opno — üleskirjudanu.

27 Septembrel 1899 a.

Selle raamadu wällä andja.

Tallõst laulust wõtko igäüts opust!

Ta kulla welle kullõlgõ,
Ku ma no teele kõnõlõ,
Kuis inne rikas olli ma
Ja peräst fund är' kygõga!

Hot lõwwä es, tõist säänäst miist,
Ta mitmõ kümne külä süist,
Kas otsno terweh Setomaa,
Mo läbi pirru tulõga.

Mull rahha oll' no alati
Es old puudust funagi —
Mi huppõn oll' no hää ka,
Mis halb oll' tund es piäki ma.

Kas sõidi suwõl tõllaga
Wai saaniga no taspõl ma,
Prat funagi ilm kellätä,
No majast wällägi es lää.

Mull saapa olli torõha
Ja kymni topõlt talloga,
Näil forgõ kumja olliwa,
Mi wõldi seerde jiseh ka.

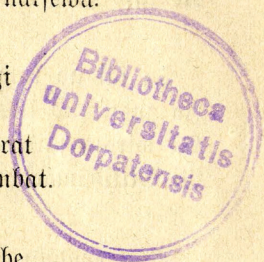
Ja mis wiil torrõ lõõdja-pill
Mis kym no firet nigu lill;
Katskimmend rubla hõbõhat
Tull' wahjõst pääst no masma prat.

Kui tiäga heffü teie ma
Sms kabõhedse kullsewa,
Ja kui no lei wiil tõega,
Sms kymi no tansma naksewa.

Ma küllä piti käwegi
Ja lei no pisse alati;
Ja elo oll' küll hää prat
N' ma wiil tahi parõmbat.

Ma mõtle' efi hinnehe
Ja nakse märkmä kwigilde,
Et küll hot oldõs hää no,
Kui naine hindäst oldõs jo . . .

Es olõfi sms õdago
Hot tarwis hulkma minnä no,
Ja paha pimme ilmaga
No porri piti aelda . . .

Tuu märgo pääle wõti prat
Sis kõrdjst no koll' pudelat,
Ja jüte hüwä palsamet
Ne fats jäll' kõwwa pihkaret.

Ta jät no kumbihe päält tuu
Ja zusse, no sis ette huu,
Ku wirsta säidse wiroti
Mi Mitidämäel olligi.

Sääl footska poolõ kääni ma
No sisse nigu kopaga;
Täll' tüttär Höfla oll' kui nuff,
Kui zirgufilm, kui fullõrkuff.

Ta jät no waiwalt morolõ
Ja kõidi finne hubõsõ,
Mi footska joba tullegi
No tarro futsma kugõni.

Ma astõ sisse aunjastõ
Ja teredi no torrõhõ,
Per'naist ja Höflat kæga
Ja nafse jutto ajama.

Hot lää es tunne aigo no
Mi kuuli helü tõsse jo,
Ta panni leiwä koll ja koll —
Zäimastin keie zoll ja zoll.

Miä ifs jo är' mast taipjwa,
Et ma jo kosja mærgoga,
Ifs wällä oli tulnuki
Ja wiinoga jo kugõni.

Hot külh no paha torrõhõ
Ta laud no jäeti kugildõ;
Sääl tuude ette kumga jo
Mis innegi hing hiwano,

Sääl oll' no siropet ja mett
Ja kohopiimä piiraket,
Mi wereh terä-saoga
Ja tõiõ sõõgi magõda. —

Kui kikkõ hümwä ruuga no,
Kõt kõrre peräst täüs oll' jo
Ja mast jo kümme tafanet
Ar' pääle rüübäddõ zäi-wett.

Ta sõs no tõiõ tarrõ ma
Got ärki lätši Höklaga,
Et sääl no tõiõ tõiõga,
Kui märgõ är' no kõnõlda.

Got kui no sündõ hüäste
Es olõ wasta kellestfe,
Ku ma no Höklat mudsahiti —
Sõs lausu no õs sõnnagi.

Päält tollõ sõs no lätšimi
Jäll' tõiõstõ mano tagasi,
Et asja perrä kullõlda,
Mis ütles esä imäga.

Ta noide puult no ollegi
Jo asi peri kygõni;
Ta inne kui kuu müüdä lätš
Oll' naine käeh mull nigu päts.

Kui Höklat maia tõiõ ma
Sõs ante üteh kygõga,
Mast kümme puu täüt mehidšid
Ja hulka wanno latigid!

Mi täff-wars fattõ lehmäga,
Got külh no olli ilõsa,
Koll'kümmend rubla tüküst jo
Muusahõ wõinu masfa no,

Päält tollõ hot no zusate
Sis peffo ka wiil kygõne
Wiis jada rubla rahha ka —
Ta kõrwaki no naariwa . . .

A' peräst poolõ tuuse no
Ja näie är' no kyllini jo,
Et tollõ peräst õkwa ma
Ar' kyllini huffa lätji ka. —

Ta wäiga rängäste no ma
Hot nafse sis no päffega,
Wa' porojomme rüüpämä
Ja pahha ello elämä.

Ta tunnõ õs no inämb prat,
Mis häbü ofse wai mis pat,
Ta jütte puhka wiinaga
Är' ziaft jõe hinnäst ma.

Ta mito kümme zäärakot,
Maft päiwäl kalt'je kurko hot,
Es tiia ma no kodo tüüft,
Es tunnõ wahet päiwäst üüft.

Ma jaiji kõrdsih alati,
Sääl inämbiste ellegi,
Ja kápile jiaal mõõdi hot
No kõrdsi porist põrmandot. . .

Kui waihõl kodo tulligi
Sis ütte puhko larmidji,
Ja mõni kõrd ilm asjada,
Wiil pesji sõõlat piidsaga.

Ta pallõ! wasta külh ja iff,
A' ma fes purjoh nigu fiff,
Es hooli tollõst miäki
Ja mudku mögle innegi.

M' säänäst pahha ello jo
 Es olõ Hölla harino,
 Tuu peräst inne aastat wot,
 No hinge ärki heitse hot.

Ka tuu muu hinnele' oll' watsf
 Ja eläjelle nigu katsf,
 Ja kwiit no lühko ajoga
 Ar' kыini puhtaft lõppewa! —

Tuust olõ õs wiil luig täüs mull',
 Ja suurõmb häda takah tull',
 Mis minno waesõst tegi nii
 Et olõ õs koh elläki

Ta ütškõrd johto ette no
 Et tulli küläst õdago;
 Кыи pääwä olli sõõmätä,
 Tu lugu olõ õs no hää.

"Ja liha üteh raswaga,
 Lei panni pääl no palama!"

Ma olli wäega näläne
Ja tei no tulõ kollõhe,
Mi nafse zia-lihha säääl,
No järistämä panni pääl.

Ta lää es passõ aigoge
Nii heitõ ma no hallõhe!
Ta liha üteh raswaga,
Lei panni pääl no palama!

Ta aho juuhtõ mis'je ma,
Sis panni kygõ täwwega
Ja karfji esi nigu nipst —
Ar' tarõ ussõst wällä lipst. . .

Ma külä poolõ ladiji
Es tohi lähkõst kaiaki,
Ku mant jo kawwõmballõ sai,
Sis üle ola taadõ kai:

Mu meelest oll' tu kaemine,
Ku õkivald wäli põrgõhe;
Suur tulõ-liit no kollõhõ,
Ta tõsse läbi katufõ!

Mu filmist nigu pilksahus,
Ta käwe no ku wilksahus,
Et wana-halwgi esi säääl
No istõ kat'sõ harja pääl. . .

Sis sai hot arwo külh no prat,
Ka tuu om filmih nüüd tuu patt,
Mis peräst ma ilm asjada,
No Höklat pessi piidsaga.

Ja mis wiil kõrwo kollõhõ
Tuu praksna koste niidadõ,
Kui olõs lasto püssäga
Ja tahedu mu hukada.

Ta tänüdädä ka es sa,
Nii hallõhõ är' heitõ ma!
Sull aigo läts är'imme wiil
Sis päsje wallalõ no fiil.

Ma kygõst jõwwust kirjaste
Kui olõs aeto wardahe
Nii et no külä fergähtõ,
Ja mõts kuit wasta helähtõ.

Ta tollõ pääle teffõ no
Sis külä rahwas appe jo;
N' nuu no hot ka jõwwawa
Es inämb är' no fiustada!

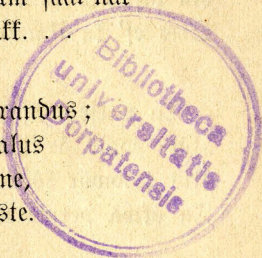
Kuit tarõ saina sattõwa
No kofko suurõ prafsnaga,
Ja hummogo es olõfi
Sääl inämb hot no midägi!

Ta tuha unif hüstega
Ja mõnõ tunglõ olliwa —
Got kuit, ta mis no film sääl näf'
Ja ahi nuffah nigu käft.

Ta otsah oll' no warandus;
Kuit uma patt ja rumalus
Oll tollõ kymni süüdläne,
Et ma nii kuffo rängäste.

Ma panni maaha kummalo
Ja iffi wäega hallõhõ!
Ta seni kui tull' õttak no,
Sis jüä weidü ferkõ jo.

Üts hüä märgofõnõ tull'
No meele füsje kymni mull,
Tuu olle no, et hinnäst ma —
Ta tahi är' no hufada.

Hot arw'je no, mis tollõst ja,
Et ilmah widele wiil ma,
Ku otsah jo kwiif wara hää
Sis ef' ka ilmaft wällä lää.

Ta nakse tasfa hiljä no
Jõe poolõ är'ti astma jo;
Üts kõwmõr kõiw no kaswe sääl,
Ta õkwa perwe weere pääl.

Sääl ladwah tahi inne ma
Kwiif pattu andest pallõlda,
Ja sis kui taiwa lao-päält.
No alla kufudada jäält. . .

Ta weidü ajo peräst ma
No jõudjõ finnä paika ka,
Ja rone õsjõ piti no,
Ta kassfi kumbõl üles jo.

Ta ja õs puultõ puuhtõgi
Mi är'ti alla zulpjahi, —
Üts õssa tiindüs olle hot
Är' wäega räbäk määnõ wot!

Tä summing kannu õs no häh,
Mu rassjõd fihhä ülewäh,
Tuu peräst suurõ prafsnaga. . .
Satõmi jõffõ mõlõmba! —

Ku pattu inne olõs no
Är' olmu andest pallõlõdo,
Sis olõs no wai mõinu ka
Tuu jaadõ fõrd är' upoda.

W' kos ja hufah hingega,
Ta ilmaft är' mõit lahkoda;
Ja wesi oll' ka paha külm —
Ta oll' no wäega jaache ilm.

Kes juudas sääntse ilmaga,
Taht sääntse wiih no uppoda —
Tuu peräst oll' no kugõ päält,
Är' wällä hinnäst pästä säält.

Ta sai no suuro waiwaga
Är' perwe pääle wällä ma,
Mi tuuse külmä lihah luuh
Ja hamba plögisiwa suuh.

Külm piä 's paigah sufugi
Ma astõ rutto edesi;
Ta inämb muud es tahake,
Kuis mudku saasi lämmehe.

Ta Teppo riichte mõtõl miil,
Tu pesse perä tõugo wiil,
Sääl om no lämminõd tiidse ma
Kos hinnäst peesüdäda ja.

Buul tõrkeh joosi sinnä ma,
Ja tska no hää õnn oll' ka,
Ta riih oll' lämmi nigu sann
Sääl peesüdi no ahjo mann.

Ja kui no särk ja kaadsa jo,
Ta olliwa är' kuiono,
Sis otse üles lesenga
Ja heitsi sinnä makama.

Kui kätte tull' no hummogo,
Ja päiw oll' suuroh korgõh jo,
Sis ai no hinnäst jalolõ
Ja lätši üte talolõ:

Sääl olõ õs no sulast ka
Tu peräst sis no wõtiwa,
Är' minno sinnä kugõni,
Mi sääl no hot nüüd olõgi. —

Ta hallõ küllh o mõtõlda,
Kuis inne rikas olli ma,
Ja kuis no nüüd nii waesõst jäi
Ja sääntset pahho päiwi nai !

A' mis no käeh tu samaga ,
Piät ifs jo rahu olõma,
Mi tuustki o no hüä miil
Et ma ifs ello jäie wiil.

Ta määntse hinna iist no ma,
Es lasõsti är' huffada
No hinnäst, kas mastatagu prat,
Wai tuhat rubla hõbõhat. . . —

Ma tollõst saani wäega jo,
Taad surma tiindüst pelgä no,
Ku lätsti hinnäst huffama
Ja tahi är' no uppoda. —

* * *

Mu terweh elo lugu no
Ta lauluga o otsah jo,
Wet mis no iihpuul tulõ wiil,
Küll tollõst jäl'ki laul no fiil.

**Opus, kuis taad mü puhast maakiilt
õigõhõ wällä tulõ lukõ :**

Et meil hindäl maakeleh säänäst tähte
ei olõ, minfaga sõnno : sõs, kõõni jne.,
wõisi kirjudada, nigu õigõ wällä ütlemine
nõud, sõs piämi üte winne keele tähe
wõtma ja õ asõmõl säätsille sõnolõ wai=
hõllõ panma ; õ ei olõ noile sõnolõ mite
fogoni süntsä, tuuperäst wõtami timä asõ=
mõlõ winnekeeli tähe — ы — minfaga
winnekeele sõna — БЫТЬ, МЫЛО ja СЫНЪ,

mis maakeeleh, — hārg, siip ja poig —
tähendās — firjudadas, ja pandmi õ asõ=
mõllo ülewāh nimetedū sõnolõ waiholõ.
Tāht — Б — om kõla pollošt piaaigo nigu
õ ja i (õi) kōkoluffõ ja tulõgi säätsje
tūmme kõlaga noide katõ tähe waihol
wällä üteldā. Ma ei mõista timmā ināmb
kuigi parõmbidi är' seletādā! kes tallõst
mu opusõst wiil arwo ei sa, tuu küsūgu
mõnõ targa jesändā käest perrā.

Kuif l tähe, kell punkt alla (!) om
tānendedū tulõwa wällä lufõ nign winne
feeli tāht — Л — kell pehme märk (Ь)
taadõ om panto.

Pääle tuu tulõwa wiil mitmõ t, n,
ja s, nii samadõ pehmehe wällä luffõ;
kuife näid tiindūisi ei olõ mõimalik,
punkttega är' tähendādā.

Seletüs, miä sõna kummaški kee- leh tähendāse:

Mii maakeeleh Sātsjā maakeeleh.

Е ise.
И

Höödo — meester. nimi.

Huppõn — hobune.

Hiwano — himustanud, ihaldanud.

Hõlla — naester. nimi

Helähtõ — kajas.

Hiljā — aegamööda.

Иffi — nutsin.

Jihpuul — edaspidi.

Кыгõga — kõigega, hoopis.

Кыни — kõigiti.

Kabõhedse — neiu.

Koll' — kolm.

Kumbihe — kombesse forda.

Katff — fatt.

Kat'sõ — fatusse.

Kirjahi — kirjendajin.

Kaadsa — püksid.

L

Lühko — lühikesed.

Ladisi — plagajin, putkajin.

Lähkost — lähedalt.

Laopäält — pööningult.

Lämmehe — soojasest.

Lesenga — ahju küljel olev müür.

M

Märgo, märk — nõuu, mõtte.

Mitidämäe — küla nimi.

Mudjahiti — musutajin.

Mehidfid — mehilasi.

Mögle — ladujin kere pääle.

N

Näf' — nägi.

O

Oppus — õpetus.

P

Pille lüümä — pilli mängima.

Pihkar — spiiritus.

Pekko — peosse.

Praksna — pragin.

Perwe — kalda.

Peesüdäda — jookendada.

R

Riik — rehi.

S

Sootska — külavanem.

Särf — kuub.

T

Tätsok — köster.

Töld — igat wanfert kutsutakse tollaks.

Torõha — toredad.

Tä, Tä — tema.

Täga — temaga.

Taipfiwa — aimasivad.

Terä-saoga — kruubidest keedetud paksu
[pubruga].

Takan — õlleklaas.

Tänüdäda — karjuda

Tekkõ — tekst, ilmus.

Tiindüs — tõrelemise sõna.

Teppo — meestr. nimi

Törkeh — sõrkides.

Tsfa — waata, ennäe.

W

Wereh — ölle taoline, rukidest walmis-
[tadud maiuse= ja pidutoit.

Watš — karast.

Wis'se — wistafin, wirutafin.

Wanahalw — tont, furiwaim, wana-
[sarwiline.

Z

Zurafid — noorimehi

Zäärak — wiinaklaas.

Zäristämmä — praadima.

Zufati — pisteti.

Za, no, jo, hot, a', prat, jne. omawa kõnõ
kõüte sõna, miä ütte puhko jutu jaksust
larwidadas.

Bibliotheca
universitatis
Dorpatensis

A

A-1581

v

Sind 5 tingä.
